

Doktorant: Agata Borzyszkowska

Tytuł rozprawy: Przebaczenie dyspozycyjne i wczesne nieadaptacyjne schematy a wybrane aspekty funkcjonowania w związkach intymnych kobiet pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym

Promotor: dr hab. Małgorzata Anna Basińska, prof. uczelni

Promotor pomocniczy: dr Ewa Wojtynkiewicz

Streszczenie

Przedmiot i cele badań: Głównym celem badania była analiza związków pomiędzy przebaczeniem dyspozycyjnym i wczesnymi nieadaptacyjnymi schematami a wybranymi aspektami funkcjonowania w związkach intymnych przy uwzględnieniu mediującej roli poczucia traumy. Wyróżniono także typy kobiet cechujące się określonym poziomem wczesnych nieadaptacyjnych schematów oraz dyspozycji do przebaczenia i sprawdzono, czy kobiety przynależące do tych skupień różnią się one funkcjonowaniem w relacjach intymnych. Weryfikowano również, czy przebaczenie dyspozycyjne, wczesne nieadaptacyjne schematy oraz poczucie traumy pozwalają przewidywać nasilenie zaangażowania interpersonalnego oraz motywacji do rodzicielstwa. Na etapie wstępnym sprawdzono, jakie natężenie badanych zmiennych – przebaczenia dyspozycyjnego, wczesnych nieadaptacyjnych schematów, traumy wczesnodziecięcej, zaangażowania w relację interpersonalną oraz motywacji do rodzicielstwa prezentują kobiety pochodzące z rodzin z problemem alkoholowym oraz kobiety, których rodzice nie byli uzależnieni od alkoholu. Zarówno w Polsce, jak i na świecie stwierdza się deficyt w zakresie badań w tym zakresie.

Do podjęcia tematu kobiet wychowywanych w rodzinach z problemem alkoholowym skłaniało kilka przesłanek. Po pierwsze – populacja osób, których co najmniej jeden rodzic był uzależniony szacowana jest w Polsce na około pięć milionów. Według danych Policji w 2020 roku zagrożonych przemocą domową było ponad 66 tysięcy kobiet, natomiast liczba mężczyzn doświadczających przemocy była sześć razy niższa. Ujawniono także, że wśród osób, które stosowały w roku 2020 przemoc pod wpływem alkoholu było ponad 37 tysięcy mężczyzn i niespełna 2 tysiące kobiet. Rezultaty badań sugerują, że znaczna część tych osób, które wychowywały się w rodzinie z problemem alkoholowym może być narażona na doświadczanie trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz przejawiać wiele objawów psychopatologicznych.

Po drugie, w rodzinie z problemem uzależnienia od alkoholu dziecko narażone jest na doświadczenie przemocy o różnym charakterze i zaniedbanie, które mogą zakłócić zdrowy rozwój oraz przyczynić się do powstania wczesnych nieadaptacyjnych schematów. Schemat jest utrwalonym, sztywnym, nieadaptacyjnym wzorcem składającym się z myśli, wspomnień i przekonań dotyczących siebie i relacji z innymi ludźmi. W koncepcji wczesnych nieadaptacyjnych schematów Younga i współpracowników podkreślano, że doświadczenia z okresu dzieciństwa i adolescencji, kształtują względnie trwałe wzorce funkcjonowania i przekonań o sobie, innych i o świecie. Dziecko wychowywane w rodzinie z problemem alkoholowym może być narażone na chroniczne niezaspokojenie ważnych potrzeb rozwojowych, co prowadzi do utrwalenia się nieadaptacyjnych i sztywnych wzorców funkcjonowania. Wyniki badań sugerują również, że jakość relacji w rodzinie generacyjnej ma związek z relacjami intymnymi tworzonymi przez nich w przyszłości. Ponad połowa osób wywodzących się z rodzin alkoholowych nie decyduje się na stały związek ani na potomstwo lub robi to później niż reszta populacji. Za podłoże tych trudności w grupie osób wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym wskazuje się m.in. traumę relacyjną. Doświadczenia o charakterze urazowym mogą przyczynić się do trwania w poczuciu krzywdy i zahamowania rozwoju, jeśli nie zostaną przebaczone. Dowiedziono, że przebaczenie uzależnionemu rodzicowi może być sposobem na przywrócenie homeostazy w wielu obszarach życia.

Metoda: Do badania włączono 150 kobiet pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym oraz 150 kobiet nieposiadających uzależnionego od alkoholu rodzica. Badanie prowadzone było w dwóch etapach. Zastosowano następujące metody badawcze: *Heartlandzka Skala Przebaczenia* – (*Heartland Forgiveness Scale HFS*) w polskiej adaptacji Kingi Kalety, Justyny Mróz i Moniki Guzewicz; *Kwestionariusz Schematów Younga* (*Young Schema Questionnaire, YSQ – S3*) w polskiej adaptacji Justyny Oettingen, Chodkiewicza, Doroty Mącik oraz Ewy Gruszczyńskiej; *Kwestionariusz Motywów Rodzicielskich* (*Childbearing Questionnaire – CBQ*) – Millera w polskiej adaptacji Moniki Mynarskiej i Jolanty Rytel; *Kwestionariusz Zaangażowania Interpersonalnego* (*Commitment Questionnaire – CQ*) Stanleya i Markmana w polskiej adaptacji Iwony Janickiej i Wiesława Szymczaka; *Kwestionariusz Traumatyzacji Wczesnodziecięcej* (*Childhood Trauma Questionnaire – CTQ*) w adaptacji Agnieszki Murzyn (2012) oraz *Test Rozpoznawania Zaburzeń Zachowania Związanych z Piciem Alkoholu* (*The Alcohol Use Disorders Identification Test – AUDIT*).

Wyniki i wnioski: Kobiety pochodzące z rodzin z problemem alkoholowym cechowały się wyższym poziomem większości wczesnych nieadaptacyjnych schematów, także w zakresie ich

ogólnego natężenia, jak i domen w porównaniu do kobiet, których rodzice nie byli uzależnieni od alkoholu. Ponadto, tworzyły one cztery podtypy o określonej konfiguracji EMS. Cechowały się także wyższą dyspozycją do przebaczenia. W zakresie traury wczesnodziecięcej kobiety posiadające uzależnionego rodzica prezentowały wyższe poczucie emocjonalnego nadużycia, niższe natomiast w zakresie fizycznego zaniedbania i nadużycia oraz nadużycia seksualnego niż kobiety, które nie miały uzależnionych rodziców. Badane te prezentowały niższe zaangażowanie w relację romantyczną, ale nie różniły się w zakresie motywacji rodzicielskiej od kobiet niepochodzących z rodzin z problemem alkoholowym.

Udowodniono również występowanie istotnego statystycznie związku pomiędzy przebaczeniem dyspozycyjnym a wczesnymi nieadaptacyjnymi schematami. Kobiety pochodzące z rodzin z problemem alkoholowym prezentujące wyższy poziom wczesnych nieadaptacyjnych schematów przejawiały niższe zaangażowanie w relację interpersonalną od kobiet, których rodzice nie byli uzależnieni od alkoholu. Badane posiadające uzależnionych od alkoholu rodziców, które posiadały wyższe natężenie EMS prezentowały niższą motywację do bycia matką. Jednocześnie wyższe natężenie wczesnych nieadaptacyjnych schematów związane było ze skupieniem na negatywnych aspektach macierzyństwa. Kobiety, które wychowywały się w rodzinach z problemem alkoholowym, o wyższym natężeniu dyspozycji do przebaczenia cechowały się większym zaangażowaniem w relację interpersonalną, a także silniejszą więzią z partnerem, oceną związku jako ważniejszego i troską o samopoczucie partnera. Gotowość do przebaczenia nie była istotnie związana z motywacją macierzyńską. Kobiety, których rodzice byli uzależnieni od alkoholu i przejawiające wyższe nasilenie wczesnych nieadaptacyjnych schematów oraz słabszą dyspozycję do przebaczenia cechowały się mniejszym zaangażowaniem w relację intymną. Wczesne nieadaptacyjne schematy, dyspozycja do przebaczenia i poczucie traury pozwalały przewidywać nasilenie zaangażowania w relację i jego wymiarów od 21% do 36% oraz nasilenie motywacji macierzyńskiej i jej wymiarów od 6% do 15%. Poczucie traury mediowało istotnie relacje pomiędzy domeną Rozłączenie i odrzucenie a zaangażowaniem interpersonalnym oraz pomiędzy domeną Rozłączenie i odrzucenie a więzią z partnerem.

Rezultaty przeprowadzonych badań są nie tylko opisem kobiet w okresie wczesnej dorosłości pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym, ale także umożliwiają wskazanie implikacji praktycznych, zwłaszcza w obszarach – diagnozy psychologicznej, pracy psychoterapeutycznej i profilaktyki.

Abstract

Introduction. The main aim of the study was to analyze the relationship between dispositional forgiveness and early maladaptive schemas and selected aspects of functioning in intimate relationships, taking the mediating role of the sense of trauma into account. The types of women characterized by a certain level of early maladaptive schemas and dispositions for forgiveness were also distinguished, and it was checked whether women belonging to these clusters differ in their functioning in intimate relationships. It was also verified whether dispositional forgiveness, early maladaptive schemas and a sense of trauma allow for predicting the intensification of interpersonal commitment and motivation for parenting. At the preliminary stage, it was checked what intensity of the studied variables - dispositions for forgiveness, early maladaptive schemas, early childhood trauma, involvement in interpersonal relationship and motivation for parenthood - were presented by women from families with alcohol problems and by women whose parents were not addicted to alcohol. Both in Poland and in the world, there is a deficit in the field of research in this area.

There were several reasons for taking up the topic of women brought up in families with alcohol problems. First of all – in Poland, the population of people whose at least one parent was addicted is estimated at around five million. According to Police data, in 2020 over 66,000 women were at risk of domestic violence, while the number of men experiencing violence was six times lower. It was also revealed that among the people who used violence under the influence of alcohol in 2020, there were over 37,000 men and less than 2,000 women. The results of the research suggest that a significant proportion of those who grew up in a family with an alcohol problem may be at risk of experiencing difficulties in social functioning and manifesting many psychopathological symptoms.

Secondly, in a family with alcohol dependence, a child is exposed to various types of abuse and neglect, which may disrupt healthy development and contribute to the formation of early maladaptive patterns. A schema is a fixed, rigid, non-adaptive pattern made up of thoughts, memories, and beliefs about yourself and your relationships with other people. In the concept of early maladaptive schemas by Young and colleagues, it was emphasized that experiences from childhood and adolescence shape relatively permanent patterns of functioning and beliefs about oneself, others and the world. A child brought up in a family with an alcohol problem may be exposed to a chronic failure to meet important developmental needs, which leads to the consolidation of maladaptive and rigid functioning patterns. The research results

also suggest that the quality of relationships in the generational family is related to the intimate relationships they create in the future. More than half of people from alcoholic families do not decide to have a permanent relationship or have offspring or do it later than the rest of the population. The reason for these difficulties in the group of people growing up in families with an alcohol problem is, inter alia, relational trauma. Traumatic experiences can keep people hurt and stunted if they are not forgiven. It has been proven that forgiving an addicted parent can be a way to restore homeostasis in many areas of life.

Methods. The study included 150 women from families with alcohol problems and 150 women who did not have an alcohol-dependent parent. The study was conducted in two stages. The following research methods were used: *Heartland Forgiveness Scale* (HFS) in the Polish adaptation of Kinga Kaleta, Justyna Mróz and Monika Guzewicz; *Young Schema Questionnaire* (YSQ - S3) in the Polish adaptation of Justyna Oettingen, Chodkiewicz, Dorota Maćik and Ewa Gruszczyńska; Miller's *Childbearing Questionnaire* (CBQ) in the Polish adaptation of Monika Mynarska and Jolanta Rytel; Stanley and Markman's *Commitment Questionnaire* (CQ) in the Polish adaptation of Iwona Janicka and Wiesław Szymczak; *Childhood Trauma Questionnaire* (CTQ), adapted by Agnieszka Murzyn (2012) and *The Alcohol Use Disorders Identification Test* (AUDIT).

Results and conclusions. Women from families with alcohol problems were characterized by a higher level of most early maladaptive schemas, also in terms of their overall intensity and domains, compared to women whose parents were not addicted to alcohol. Moreover, they formed four subtypes with a specific EMS configuration. They were also more likely to forgive. In terms of early childhood trauma, women with an addicted parent presented a higher sense of emotional abuse, and lower in terms of physical neglect and sexual abuse than women who did not have addicted parents. These subjects showed lower involvement in the romantic relationship, but did not differ in terms of parental motivation from women who did not come from families with alcohol problems.

A statistically significant relationship between dispositional forgiveness and early maladaptive schemas has been proven. Women from families with alcohol problems presenting a higher level of early maladaptive schemas showed lower involvement in the interpersonal relationship than women whose parents were not addicted to alcohol. The subjects with alcohol-dependent parents who had higher levels of EMS showed lower motivation to be a mother. At the same time, a higher intensity of early maladaptive schemas was associated with a focus on

the negative aspects of motherhood. Women who grew up in families with alcohol problems, with a higher intensity of dispositions for forgiveness, were characterized by greater involvement in the interpersonal relationship, as well as a stronger bond with the partner, assessment of the relationship as more important and concern for the partner's well-being. Willingness to forgive was not significantly related to maternal motivation. Women whose parents were addicted to alcohol and displayed a higher severity of early maladaptive schemas and a weaker disposition to forgive, were characterized by lower involvement in an intimate relationship. Early maladaptive schemas, disposition to forgiveness and a sense of trauma made it possible to predict the intensity of involvement in the relationship and its dimensions from 21% to 36% and the intensity of maternal motivation and its dimensions from 6% to 15%. The sense of trauma significantly mediated the relationship between the domain of Disconnection and Rejection and interpersonal commitment, and between the domain of Disconnection and Rejection and the relationship with a partner.

The results of the research conducted are not only a description of women in early adulthood coming from families with alcohol problems, but also allow for the indication of practical implications, especially in the areas of psychological diagnosis, psychotherapeutic work and prevention.